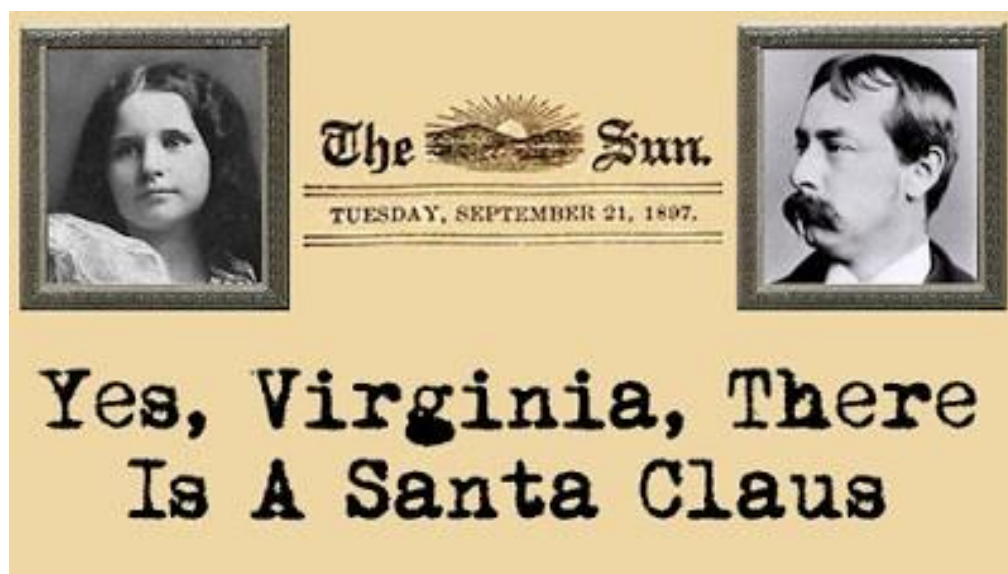

Η ιστορία της Βιρτζίνια Ο' Χάνλντον ή Ποιος χρειάζεται τον άγιο Βασίλη;

Σε όλες/ους τις/τους νηπιαγωγούς της 2^{ης} θέσης ΣΕ Α΄ Αθήνας
με την αγάπη και τη σκέψη μου
Γιάννα Σέργη
Δεκέμβριος 2023

Πριν εκατό περίπου χρόνια ζούσε ένα οκτάχρονο κοριτσάκι που το έλεγαν Βιρτζίνια. Η Βιρτζίνια, σαν όλα τα μικρά παιδιά του κόσμου, πίστευε βαθιά στον Άγιο Βασίλη κι αυτός κάθε Πρωτοχρονιά της έφερνε τα δώρα της με τους γνωστούς τρόπους. Η πίστη της ήταν ακλόνητη. Εξάλλου, ακόμα και η πιο έγκυρη εφημερίδα της πόλης, που διάβαζε ο μπαμπάς της, η New York Sun, είχε κάθε χρόνο αφιερώματα στον άγιο Βασίλη, περίτρανη απόδειξη ότι υπήρχε. Μια μέρα όμως άκουσε από κάποιους φίλους της ότι ο άγιος Βασίλης δεν υπάρχει. Ρώτησε τον πατέρα της, αλλά δεν ήξερε να της απαντήσει κι έτσι την παρότρυνε να απευθυνθεί στον αρχισυντάκτη της έγκριτης εφημερίδας και να τον ρωτήσει. Η μικρή Βιρτζίνια πήρε μολύβι και χαρτί κι έγραψε:

«Αγαπητέ αρχισυντάκτη, είμαι οκτώ ετών. Ορισμένοι φίλοι μου πιστεύουν πως δεν υπάρχει ο άγιος Βασίλης. Ο πατέρας μου λέει πως αν γράφει γι' αυτόν η Sun, σημαίνει ότι υπάρχει! Σας παρακαλώ, πείτε μου την αλήθεια. Υπάρχει πράγματι ο άγιος Βασίλης;»

Ο αρχισυντάκτης απάντησε αμέσως στη Βιρτζίνια. Η απάντησή του, όπως και το γράμμα της μικρής, έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες και συμπεριλαμβάνονται στην υποχρεωτική ύλη των μαθημάτων σε Σχολές Δημοσιογραφίας, σε τμήματα Σχολών Ψυχολογίας, σε παιδαγωγικά τμήματα Πανεπιστημίων καθώς και σε Σχολές Γονέων.

Ο αρχισυντάκτης απάντησε ως εξής:

«Βιρτζίνια, οι μικροί σου φίλοι κάνουν λάθος, καθώς πιστεύουν μονάχα αυτά που βλέπουν. Θεωρούν ότι τίποτα δεν υπάρχει αν δεν μπορούν να το αντιληφθούν με το μυαλό τους. Όμως, σε αυτό το

τεράστιο σύμπαν ο άνθρωπος είναι τόσο μικρός όσο ένα έντομο, όσον αφορά την ικανότητά του να αντιλαμβάνεται όλη τη γνώση και την αλήθεια που υπάρχει στον απέραντο κόσμο γύρω του.

Ναι, Βιρτζίνια, ο άγιος Βασίλης υπάρχει. Υπάρχει με την ίδια βεβαιότητα που υπάρχουν η αγάπη, η αφοσίωση, η γενναιοδωρία και καθετί που χαρίζει στη ζωή μας ομορφιά και ευτυχία. Αλίμονο! Πόσο μουντός θα ήταν ο κόσμος αν δεν υπήρχε ο Άγιος Βασίλης! Θα ήταν τόσο μουντός, όσο αν δεν υπήρχαν και οι Βιρτζίνιες. Δε θα υπήρχε η αγνή πίστη των παιδιών, ούτε η ποίηση, ούτε ο ρομαντισμός, που κάνουν τη ζωή μας πιο όμορφη.

Μπορεί να καταφέρεις να πείσεις τον πατέρα σου να προσλάβει ανθρώπους να παρακολουθούν όλες τις καμινάδες την Παραμονή της Πρωτοχρονιάς, για να πιάσουν τον άγιο Βασίλη. Αλλά, ακόμα και αν δεν τον δουν να κατεβαίνει στις καμινάδες, τι θα αποδείκνυε αυτό; Κανείς δε βλέπει τον άγιο Βασίλη, αλλά αυτό δεν αποτελεί ένδειξη ότι δεν υπάρχει.

Τα πιο αληθινά πράγματα στον κόσμο είναι εκείνα τα οποία ούτε τα παιδιά ούτε οι μεγάλοι μπορούν να τα δουν. Είδες ποτέ νεράιδες να χορεύουν στα λιβάδια; Φυσικά και όχι, αλλά αυτό δεν αποδεικνύει ότι δεν υπάρχουν. Κανείς δεν μπορεί να αντιληφθεί ή να φανταστεί όλα εκείνα τα θαύματα του κόσμου που είναι αόρατα.

Μπορείς να χωρίσεις τα μέρη μιας παιδικής κουδουνίστρας και να δεις τι είναι εκείνο που προκαλεί τον ήχο, αλλά υπάρχει ένα πέπλο που καλύπτει τον αόρατο κόσμο, το οποίο ούτε ο πιο δυνατός άνθρωπος δε θα μπορούσε να το τραβήξει.

Μονάχα η πίστη, η φαντασία, η ποίηση, η αγάπη, ο ρομαντισμός μπορούν να τραβήξουν το πέπλο τούτο, ώστε να δεις και να αντιληφθείς τη μαγική ομορφιά και το μεγαλείο που βρίσκονται από κάτω. Άραγε είναι όλα πραγματικά; Α, Βιρτζίνια, στον κόσμο αυτό δεν υπάρχει τίποτε αληθινό και μόνιμο. Δόξα τω Θεώ! Ο άγιος Βασίλης υπάρχει! Ζει και θα ζει για πάντα φέρνοντας τη χαρά στις καρδιές των μικρών παιδιών!”

Όσα χρόνια κι αν πέρασαν από την αληθινή ιστορία της Βιρτζίνια κι όσα ακόμα θα περάσουν, το ερώτημα για την ύπαρξη ή όχι του αγίου Βασίλη θα επανέρχεται σε κάθε παιδί του κόσμου. Το ζήτημα είναι αν οι γονείς και οι παιδαγωγοί πρέπει να απαντούν όπως ο αρχισυντάκτης της New York Sun πριν εκατό χρόνια ή διαφορετικά, δεδομένου ότι οι καιροί έχουν αλλάξει φέρνοντας νέες αντιλήψεις, νέες τεχνολογίες, νέους τρόπους ζωής στο παγκόσμιο χωριό μας. Μέσα σ’ αυτό το νέο πλαίσιο υπάρχει τελικά ρόλος για τον παχουλό άγιο με τα κόκκινα, με το γλυκό χαμόγελο, το βροντερό γέλιο και το σακούλι γεμάτο δώρα;

Η απάντηση είναι κατηγορηματικά «Ναι» για πολλούς λόγους, σύμφωνα με την ψυχολογία του παιδιού.

Η πληθωρική φιγούρα του είναι για τα παιδιά, αλλά και για τους μεγάλους που έχουν κρατήσει μέσα τους ζωντανό το παιδί, ένα σύμβολο χαράς, γενναιοδωρίας και αγάπης ανυστερόβουλης, που προσφέρεται χωρίς όρους και χωρίς ανταλλάγματα. Η ανοιχτή αγκαλιά του, γνωστή έστω μέσω των εικόνων και των μύθων που τον περιβάλλουν, και τα δώρα του, χειροπιαστή απόδειξη της μεγάλης καρδιάς του, ασκούν θεραπευτική επίδραση στην ψυχή των παιδιών.

Ο άγιος Βασίλης αντιπροσωπεύει την έννοια του τρυφερού παππού, ένα σημείο αναφοράς για τα παιδιά, που έχουν ανάγκη να ξέρουν ότι κάπου στον κόσμο υπάρχει ένα ζεστό καταφύγιο όπου όλες οι ανησυχίες μπορούν να καταλαγιάσουν. Στις ανατολικές χώρες συμβολίζει και την εικόνα του πατέρα, αλλά αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί απόλυτο, εφόσον ο πατέρας πολλές φορές απαγορεύει και τιμωρεί. Μπορεί όμως να εκφράζει την εικόνα του ιδεατού-επιθυμητού πατέρα των πρώτων παιδικών χρόνων που μόνο αγαπά και προστατεύει. Γι' αυτό και ο άγιος Βασίλης δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να χρησιμοποιείται ως απειλή, να τον μεταμορφώνουμε δηλαδή σε τιμωρό που δε θα φέρει δώρο, προκειμένου να σταματήσουμε έτσι μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά του παιδιού.

Συμβολίζει βεβαίως, για όλους τους ανθρώπους, το πανανθρώπινο δικαίωμα στην ελπίδα και στο όνειρο, στην πίστη για την πραγματοποίηση του φαινομενικά απίθανου να συμβεί, καθώς και την πίστη ότι κάποιος μπορεί να ακούει και να εκπληρώνει τις βαθύτερες επιθυμίες μας. Κάποιος που είναι ανώτερος από τον άνθρωπο, μια ιερή και δυναμική παρουσία, που μπορεί να ακούει τις προσευχές μας και να εργάζεται για το καλό μας. Δεν είναι τυχαίο ότι στη Φιλανδική Λαπωνία το σπίτι του βρίσκεται στην πλαγιά του λόφου Korvatunturi που έχει το σχήμα αφτιού και σημαίνει αφτί!

Σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα στην παιδοψυχολογία, η σκέψη του παιδιού της προσχολικής και της πρωτοσχολικής ηλικίας είναι «μαγική», όπως αυτή του πρωτόγονου ανθρώπου, ο οποίος, μη μπορώντας να κατανοήσει τα φαινόμενα και τα γεγονότα γύρω του, απέδιδε σ' αυτά μαγικές διαστάσεις και ανιμιστικές ερμηνείες. Κάπως έτσι δημιούργησε τους μύθους και τα παραμύθια. Στην αναπτυξιακή αυτή φάση το παιδί κινείται πάνω στη γοητευτική γραμμή που εκτείνεται ανάμεσα στη φαντασία και την πραγματικότητα. Το έργο του παιδαγωγού είναι να το βοηθήσει μεθοδικά και σταδιακά να δημιουργήσει μια σταθερή επαφή με την πραγματικότητα και να κατακτήσει το λογικό τρόπο σκέψης διατηρώντας όμως μια υγιή επαφή με τη φαντασία. Γιατί, χωρίς τη φαντασία δημιουργικών ανθρώπων είναι αποδεδειγμένο ότι δε θα υπήρχαν τα θαυμαστά επιτεύγματα των θεωρητικών και των θετικών επιστημών και της τεχνολογίας. Εξάλλου, δεν πρέπει να ξεχνάμε, όπως λέει ο Άντλερ, ότι «ακριβώς οι άνθρωποι που διαθέτουν πλούσια φαντασία και που ξέρουν να συνδυάζουν αργότερα τη φαντασία με την πραγματικότητα, γίνονται ηγέτες της ανθρωπότητας».

Το μικρό παιδί έχει ανάγκη λοιπόν από συμβολισμούς, όπως αυτοί που περικλείονται στα παραμύθια των λαών, όπου όλα είναι δυνατόν να συμβούν. Έχει ανάγκη από μυθικά σύμβολα όπως αυτό του άγιου Βασίλη που, αν και σχετικά σύγχρονο δημιούργημα, υπακούει στις ψυχολογικές ανάγκες του παιδιού, γιατί είναι σύμφωνο με τον τρόπο που αυτό κατανοεί τον κόσμο.

Και, όπως έγραφε ήδη από το 1780 ο Ρουσσώ στον «Αιμίλιο», «η παιδική ηλικία έχει τους δικούς της τρόπους να βλέπει, να σκέπτεται, να αισθάνεται και τίποτα δεν είναι πιο παράλογο από το να θέλουμε να τους αντικαταστήσουμε με τους δικούς μας». Πολλές από τις συγκρούσεις μεταξύ παιδιών και ενηλίκων και οι δυσκολίες που προκύπτουν από αυτές στην ανάπτυξη, προέρχονται από την άγνοια των ενηλίκων (δυστυχώς μη εξαιρουμένων και πολλών παιδαγωγών) ότι η υποθετική πραγματικότητα που ζει το παιδί είναι γι' αυτό η αλήθεια. Από την άγνοια των ενηλίκων για τον τρόπο που σκέφτεται και αισθάνεται το παιδί, από την άγνοια των ανώτερων αναγκών του, αυτών που βρίσκονται πάνω από τις βιολογικές.

Στην τραγικά απομυθοποιημένη εποχή μας, η παιδική ηλικία κοντεύει να χαθεί από το σύγχρονο άνθρωπο μαζί με τη μαγική γλώσσα των συμβόλων. Κι αυτό οφείλεται εν πολλοίς στο γενικό φαινόμενο της επιθυμίας για πρόωμη πνευματική ανάπτυξη του παιδιού.

«Πρώιμη πνευματική ανάπτυξη του παιδιού: ηχεί πολύ όμορφα!» παρατηρεί ο καθηγητής Μερακλής, αλλά συνεχίζει κατηγορηματικός: «Όμως στην ουσία το γεγονός αυτό σημαίνει: πρώιμη εγκατάλειψη της παιδικής ηλικίας. Κι αυτό, η προδοσία αυτή της παιδικής ηλικίας είναι, κατά τη γνώμη μου, ένα από τα σοβαρότερα και επικινδυνότερα συμβάντα του πολιτισμού μας: μελλοντικές δυστυχίες πιθανώς από εδώ, από το γεγονός αυτό θα αφορμώνται».

Μετά την πρωτοσχολική ηλικία περίπου, γιατί τα όρια δεν είναι ποτέ σαφή και ίδια ακριβώς για όλα τα παιδιά, όταν κάποιο παιδί εκφράσει την απορία ή την αμφιβολία του για την ύπαρξη του άγιου Βασίλη, μπορούμε να του πούμε την αλήθεια, αλλά με τρόπο που δε θα προδίδει τον προηγούμενο εαυτό του, ούτε εμάς τους ίδιους, ούτε φυσικά τον άγιο Βασίλη. Ο ενδεδωγμένος τρόπος είναι να εξηγήσουμε παιδαγωγικά την έννοια του συμβόλου. Άλλωστε, ο ίδιος μπορεί να μην υπάρχει με τη μορφή που παρουσιάζεται στις γιορτές, αλλά υπάρχει πάντα ως συναίσθημα, ως ιδέα, ως απέραντη αγάπη για τα παιδιά. Ταυτόχρονα, υπάρχει ως άγιος της Χριστιανοσύνης και, μάλιστα, ως υπόδειγμα αγάπης και αλτρουισμού, το οποίο είναι σωστό να αναφέρουμε στα παιδιά.

Η δημιουργία λοιπόν μιας γέφυρας ανάμεσα στην πραγματικότητα και το μύθο, όπως αυτή που διαβαίνουν τα παιδιά, είναι απαραίτητη και σημαίνει τελικά ότι ο άγιος Βασίλης είναι αυτός που κρατάμε στην καρδιά μας, ως η τέλεια εικόνα του καλού, δοτικού, ανυστερόβουλου και σοφού γέροντα που ο καθένας μας θα ήθελε να γίνει. Η νοητική ανάπτυξη του παιδιού φέρνει την κατάκτηση της αφηρημένης σκέψης, που το βοηθάει να διαχωρίσει κάποια στιγμή το σύμβολο από το πρόσωπο. Η συζήτηση με το παιδί πρέπει να γίνει όμως σε κλίμα ασφάλειας και τρυφερότητας και ο ενήλικας δεν πρέπει να προτρέπει, αλλά να αφήνει το παιδί να κατευθύνει την κουβέντα, να το ακούει προσεκτικά για να καταλάβει πώς έχει διαμορφωθεί η σκέψη του και τι ακριβώς θέλει να μάθει.

Η κατανόηση του συμβολισμού του άγιου Βασίλη μπορεί από δω και πέρα να συνδεθεί με τη διά βίου ύπαρξή του, ως παρακαταθήκη αγάπης. Ένα δώρο στο παιδί που μεγάλωσε είναι πάντα μια γλυκιά απόδειξη της ύπαρξης ανώτερων συναισθημάτων, ένα παράδειγμα και μια απόδειξη της φροντίδας για τους άλλους, που μας κάνει καλύτερους και ευγενέστερους ανθρώπους. Είναι μια συνεχής υποστήριξη της ιδέας του αγίου της καρδιάς μας, μια ενότητα με το παιδί μέσα μας, μια τρυφερή ανάμνηση της παιδικής αθωότητας, ένα ηρεμιστικό παραμύθι που όλοι μας έχουμε ανάγκη για να γαληνέψουμε, να ονειρευτούμε ξανά και να πιστέψουμε ότι τα απίθανα μπορούν να γίνουν πιθανά.

